

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Усатюка Олександра Васильовича** на тему «Формування продуктивності соняшнику залежно від елементів технології вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України», для подання на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія

Обґрунтування вибору теми дослідження. Соняшник є однією з найважливіших олійних культур у світі. Рослинам соняшнику потрібне постачання необхідних поживних речовин для оптимального росту. Для нормального розвитку рослини одних тільки мінеральних добрив недостатньо. Мікроелементи відіграють значну роль у живленні рослин і врожайності насіння. Незважаючи на те, що рослина потребує невеликих кількостей мікроелементів, додаткове внесення мікроелементів значно підвищує врожайність. Часте вирощування соняшнику на одному полі кожні 3–4 роки призводить до симптомів дефіциту мікроелементів і зниження продуктивності. Вирішальними фазами їх споживання є 6–8 пар листків. При дефіциті мікроелементів рослини не можуть повністю засвоїти макроелементи. Позакореневе підживлення – це спосіб поповнити рослину мікроелементами. Позакореневе підживлення рослин сприяє підвищенню врожайності. Тому дослідження за темою дисертації є актуальними.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації наведено аналіз взаємозв'язків між погодними умовами та основними елементами технології вирощування соняшнику. В середньому за три роки досліджень за внесення $N_{60}P_{30}K_{30}$ найвищу врожайність отримано за вирощування гібриду НК Бріо – 5,05–5,27 т/га, найменшу в гібриду Суомі – 4,52–4,80, а в гібриду Арізона – 4,74–5,02 т/га залежно від густоти рослин. При цьому найвищу врожайність отримано в 2023 р., а найменшу в 2024 р., що зумовлено особливостями погодних умов вегетаційного періоду та строком сівби. Необхідно відзначити, що збільшення норми висіву від 40 до 60 тис. шт./га підвищувало врожайність соняшнику гібриду НК Бріо на 4–6 %, гібриду Арізона – на 2–4, а гібриду Суомі – на 4–8 % залежно від року дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача. Розроблені автором й викладені в дисертаційній роботі висновки і рекомендації мають високий рівень обґрунтованості. Здобувачем опрацьовано значну кількість літературних джерел як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, якісно проаналізовано управління процесами формування продуктивності соняшнику за різних агротехнологічних заходів. У дослідженні проблематики, що витікає з поставленої мети та завдань дисертації автор у кожному розділі критично осмислює виклад досліджень інших вчених, що досліджували це питання, при цьому викладаючи свою думку, що свідчить про високий науковий рівень дисертанта.

Практичне значення дисертаційного дослідження. На основі комплексного вивчення формування продуктивності соняшнику доведено, що в умовах Правобережного Лісостепу України для отримання високого врожаю насіння соняшнику з високою економічною ефективністю рекомендується вирощувати гібрид НК Бріо з нормою висіву 40–60 тис. шт./га за внесення $N_{60}P_{30}K_{30}$.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях. Матеріали дисертації висвітлено повністю. Основні наукові положення, результати досліджень і висновки опубліковано в 8 наукових працях, з яких 3 – статті в фахових виданнях України і 5 – праці в матеріалах науково-практичних конференцій.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Порухення академічної доброчесності відсутні (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Характеристика єдності змісту дисертації та відповідності спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Усатюка Олександра Васильовича на тему «Формування продуктивності соняшнику залежно від елементів технології вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України», що подається на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія викладена на 167 сторінках комп'ютерного набору, в тому числі 123 – основного тексту, що включає вступ, п'ять розділів, висновки, рекомендації виробництву. Містить анотацію, 58 таблиць, 2 рисунки і 2 додатки (відомості про апробацію результатів дисертації, список публікацій здобувача). Список використаних джерел включає 183 найменувань, з яких 61 – латиницею.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 і Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Дисертацію викладено діловою українською мовою з дотриманням наукового стилю викладу результатів дослідження. Робота характеризується цілісністю, єдністю змісту, смисловою завершеністю та логічною послідовністю викладання матеріалу.

За змістом, структурою, викладом матеріалу, висновками дисертаційне дослідження цілком відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 201 Агрономія.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу, необхідно вказати на дискусійні положення та зауваження:

1. Можливо ефективнішим було б дослідити гібриди соняшнику різних селекційних установ, включаючи вітчизняні.

2. Вважаю, що доцільно було визначити вміст окремих жирних кислот, особливо, коли вирощували гібриди олійного та лінового типів.

3. Не вказано методики визначення площі листової поверхні в досліді.

4. В огляді літератури наведено значення культури соняшнику, а можливо краще було висвітлити питання формування продуктивності рослин залежно від досліджених агротехнологічних заходів у більшому обсязі?

5. У роботі не вказано скільки років не вирощували соняшник перед закладанням дослідів.

Проте, вказані зауваження не змінюють позитивної оцінки роботи та не знижують наукової і практичної цінності отриманих результатів досліджень.

Дисертація є оригінальним, самостійним дослідженням з актуальної проблеми живлення рослин та виявлення загальних закономірностей формування продуктивності різних гібридів соняшнику залежно від агротехнологічних заходів.

Загальний висновок. Дисертаційну роботу подано у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Усі наукові результати, що викладено в дисертації та виносяться на захист, отримано автором самостійно з дотриманням принципів академічної доброчесності. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті положення, ідеї та висновки, що є результатом самостійної роботи автора.

Зміст дисертації відповідає зазначеній меті дослідження, яку досягнуто, поставлені здобувачем наукові завдання – вирішено повністю. Робота містить науково обґрунтовані результати проведених досліджень, що характеризуються науковою новизною та мають важливе значення для галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство. Наукові положення, висновки і рекомендації повністю обґрунтовані й аргументовані та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Структура і обсяг роботи відповідають чинним вимогам.

Вважаю, що дисертаційна робота Усатюка Олександра Васильовича на тему «Формування продуктивності соняшнику залежно від елементів технології вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України» є завершеною науковою працею, за актуальністю, новизною, практичним значенням, обґрунтованістю наукових положень та висновків та дотриманням принципів академічної доброчесності, повною мірою відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої

освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор – Усатюк Олександр Васильович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія.

Рецензент

професор, доктор сільськогосподарських наук,
професор кафедри харчових технологій
Уманського національного
університету

Віталій ЛЮБИЧ